

Аллоҳ барча ишда мулойимликни севади (иккинчи мақола)

АЛЛОҲ БАРЧА ИШДА МУЛОЙИМЛИКНИ СЕВАДИ

09:00 / 27.07.2021 1947

Мулойимлик нимада бўлса, унга чирой, кўрк баҳш этади

هُبُّوْعُصْ هِيْفِ رِيْعَبِ ىَلَعْ تْنُكْ : تَلَاقِ آهَنَعْ مُلَلَّا يِصَرَّهَ شَئِاعْ نَعْ
كُّيَلَعْ «مَلَسَ وَهَيَلَعْ مُلَلَّا يِلَصْ تْلَعَجَفْ بُرْضَأْ تْلَعَجَفْ
آلَإِءِيَشْ نَمْعَزْنُي آلَوْهَنَأَزْ آلَإِءِيَشْ يِفْنُوكَي آلَقْفَرَلَا نَإَفْ قْفَرَلَابْ
بَدَأَلَا يِفْيَرَأَخْبَلَا هَأَورْ .»

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Бир асов туяда кетаётган эдим, уни ура кетдим. Шунда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Доим мулойим бўлгин. Зотан, мулойимлик нимада бўлса, уни зийнатлайди, нимадан олиб ташланса, уни нуқсонли, хунук қиласди»**, дедилар»

Имом Бухорий «Адабул-муфрад»да ривоят қилган.

Биз мусулмонлар ушбу ҳадиси шарифни яхшилаб уқиб олишимиз лозим. Бу ҳақиқатнинг тасдиқини ҳар қадамда кўриш мумкин.

Бугунги кунда жаҳон афкор оммасига мусулмонларни қўпол, маданиятсиз, қандайдир ёвуз кишилар сифатида тасвирлаш авжига чиқсан. Бечора

мусулмонлар тинимсиз қирғин қилиниб, юртлари хонавайрон этилиб, мислсиз зулму ситам остида жабрдийда бўла туриб, яна ҳамманинг кўзига дағал, зўравон бўлиб кўринмоқда. Душманлар эса уларни ҳали ошкора, ҳали маҳфий равишда талон-тарож қилиб, гўдакларигача беаёв қириб туриб, омманинг кўз ўнгида меҳрибон, маданиятли, илғор одамлар сифатида намоён бўлмоқда. Нега шундай? Бунинг қатор сабаблари бўлсада, энг асосийларидан бири шуки, душманлар ўз ишларида мулойимликни, мусулмонлар эса қўполликни одат тутганлариdir. Мусулмонлар душманга қарши айтарли ҳеч нима қилмагани ҳолда, қўпол сўз ва тутумлари сабабли шафқатсиз бўлиб кўринмоқда. Душманлар эса мулойимлик билан хилмажил ҳийла-найранглар қилиб, турли шиорларни баланд кўтарганча ҳар қандай ёвузликни «ёруғ юз» билан бемалол қилиб бормоқда. Чунки мулойимлик билан ёндашув ишнинг ана шундай яхши кўринишда бўлишини таъминлайди. Ҳадиси шарифларда айни шу маъно таъкидланмоқда. Аммо қўпчилик мусулмонлар буни тушунмаяпти, тушунишни истамаяпти. Айрим кишиларимиз ўзларича қизиқонлик билан шижоат кўрсатиб, кўп ишни бузиб қўйишишмоқда. Бошқача қилиб айтганда, бу ҳадисдан бошқалар ўз ҳолича фойдаланяпти, биз мусулмонларда эса бунга амал қилмай, аксини қилиб, яна ёзғириб ётибмиз.

Ижтимоий тармоқлардаги баҳс ва тортишувларда ҳам айрим мусулмонларнинг сўз суриш услуби қўпол ва баъзан ҳақоратомуз бўлаётганига гувоҳ бўлиб қоласиз. Бирор нотўғри гап айтиб қолганда, нозикроқ мавзуларда ёки қандайдир ҳодисалар юзасидан фикр билдирилганда ҳам жуда дағал, беодобларча сўзлаб, ҳатто сўкинишга ҳам ўтиб кетишади. Энг ёмони, улар шу туришда ўзларини дин ғамидаги, ҳақиқатгўй инсон деб, баъзан ўзларини аҳли илим деб даъво этишади ва ўз ишларини дин нуқтаи назаридан ҳам оқлашга ҳаракат қилишади. Аммо бундай тутумнинг Ислом таълимотларига буткул зид эканини, дин учун фойдадан кўра зарари кўп эканини тушуниб етишмайди, айниқса даъватда бундай йўл тутиш суннатга тамоман зидлигини тафаккур қилишмайди.

Аллоҳ таоло мулойимликка кўрк, чирой берар экан, бу нарса ҳеч шубҳасиз, яхшилик, илоҳий тортиқ ҳисобланади ва хушхабар бўлади.

Мулойимлик яхшилиқдан башоратдир, қўполлик эса шумлиkdir

«نْمُ يُ قَفَرْلَا» : لَأَقَ مَلَسَ وَهْيَ لَعُولَلَا ىَلَصٌ يَبْنَلَلَنَعْ ، نَعْ أَنْ يَضَرَّ شَئْأَعْ نَعْ، هَأَوْر. «قَفَرْلَا بَأَبْ مْهِيَلَعْ لَحْدَأْ رْيَخْ تْيَبْ لَمَأَبْ دَأَرَأْ آذَأَوْ مْؤْشُ قْرُخْ لَأَوْ ، نَأَمْ يَإِلَلَبْعُشْ يَفْ يَقْهَبْ لَالَّا

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайхи васаллам: «**Мулойимлик яхшилик башоратидир, қўполлик эса шумликтар**. Аллоҳ бирор хонадон аҳлига яхшиликни ирода қилса, уларга мулойимлик эшигини очиб қўяди», дедилар».

Абу Бакр Аҳмад ибн Ҳусайн Байҳақий «Шуъабул-ийман»да келтирган.

Бу ҳадиси шарифдаги маъноларнинг юксаклигини кўринг! Кимда мулойимлик бўлса, унга яхшиликлар етиши башорати бор экан, яъни унга яхшилик етиши тайин экан. Ким қўполлик қилса, яхшилик эмас, ёмонликни кутаверсин, чунки қўполлик – шумликтар.

Аллоҳ қайси бир кишига, қай бир оиласига, жамиятга яхшиликни ирода қилса, уларга мулойимлик хислатини мұяссар этиб қўяди. Ўзига Аллоҳдан яхшилик етишини умид қилган инсон ва жамият У Зотдан мулойимликни сўрасин.

Ҳадиси шарифда «мулойимлик эшигини очиб қўяди», деганда тасвирий ифода бор. Бирор нарсага эшик очиб қўйилиши ўша нарсанинг беҳисоб, кенг кўламда кириб келишини англатади. Демак, Аллоҳ яхшилик ирода қилган хонадон аҳлида мулойимлик оз-моз эмас, балки беҳисоб, мўл бўлиши бор экан.

Мулойимлик – Аллоҳ яхшиликни ирода қилган кишиларга ато этадиган улуғ неъмат экан, бу эса ундан бебаҳра бўлиш қанчалар катта ютқазиш бўлишини англатади.

Мулойимликдан маҳрум кимса яхшиликдан маҳрумдир

نَمْ «إِلَّا قَمَلَ سَوْهُ يَلْعُمُ لِلْأَنْبَاعِ لِلْأَنْبَاعِ بِنَلِلْأَنْبَاعِ لِلْأَنْبَاعِ رِيَاحٌ نَّعْدَلُ مُسْمُعاً وَرِحْلَةً فَرِّلَامَرْحُى».

Жарир ибн Абдуллоҳ розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайхи васаллам: «**Ким мулойимликдан маҳрум бўлса, яхшиликдан маҳрум бўлибди**», дедилар».

Имом Муслим ривояти.

Ким мулойимликдан қанчалик маҳрум бўлса, яхшиликдан ҳам шунча маҳрумдир. Агар мулойимликдан буткул маҳрум бўлса, яхшиликдан ҳам

тўлиқ маҳрум бўлади. Имом Абу Довуднинг ривоятида «**Ким мулойимликдан маҳрум бўлса, барча яхшиликдан маҳрум бўлибди**», дейилган.

Шуни таъкидлаш жоизки, биз бу ерда мулойимликка оид айрим ва энг асосий ҳадиси шарифларни қисқача ўрганиб чиқдик, бироқ, бу мавзуда яна бошқа оят-ҳадислар ҳам борки, улар ҳам ҳисобга олинса, бу хислатнинг Исломда, набавий таълимотда қанчалар юксак ўрин тутганини англаш мумкин.

Мулойимликнинг қанчалик улкан самаралар беришини Ислом тарихидаги Ҳудайбия сулҳидан ҳам кўришимиз мумкин. Ўша воқеада Набий алайҳиссалом душманнингadolatciz талабларига шу қадар мулойимлик билан рози бўлдиларки, ҳатто баъзи саҳобаи киромлар бунга чидай олмай, ошкора эътиroz билдиришгача боришли, чунки бу ҳолат кўпчиликка мағлубиятдек кўринди. Аммо кейинчалик бу иш нафақат мағлубият, балки буюк фатҳ эканлиги маълум бўлди.

Хулоса қилиб айтганда, мулойимлик аслида набавий ахлоқ, исломий манҳаж ҳисобланади. Ҳар бир мусулмон, хусусан, диндан сўзламоқчи ва дин учун хизмат қилмоқчи бўлган кишилар ушбу набавий хислатни ҳамиша ўзлари учун маёқ қилиб олишлари даркор. Бу борада ҳақиқий тасаввуф машойихлари барчага ўrnak бўла оладилар десак, хато бўлмаса керак.

Ўрни келганда шуни ҳам айтиш лозимки, мулойимлик асл қоида бўлиб, баъзан истиснолар, хусусий ҳолатларда шароитга кўра бироз бошқачароқ муносабатлар ҳам керак бўлиб қолади. Масалан, маълум бир номақбул ҳолат шахсга оид бўлганида мулойимлик талаб қилинса-да, жамиятга нисбатан бўлганда мулойимлик мақбул саналмаслиги мумкин. Акс ҳолда юртда бошбошдоқлик, ахлоқсизлик урчиб кетади. Шунингдек, шахсий вазиятлар билан умумманфаатлар, оиласиий муаммолар билан диний-ижтимоий ташвишлар баробар бўлмайди: бирида мулойимлик, иккинчисида эса унинг акси манфаатли бўлиши мумкин.

Мулойимлик хулқини теран англаш жуда ҳам муҳим, аммо мушкул ишдир. У ҳуқуқлардан воз кечиш, ҳар қандай таҳқирни индамай қабул қилиш, адлоатсизликка қарсак чалиш дегани эмас. Балки ҳақни барпо қилишда, ғуурни асрasha, дину диёнатни тутишда, ислоҳотларда ақл-идрок билан, босиқлик билан, аниқ нишонни олиб, вазминлик билан ҳаракатланиш демакдир.

Мулойимлик - манҗажиззлик ёки аниқ тутумнинг йўқлиги ёхуд қаёқка етакланса кетавериш дегани ҳам эмас, балки ўзининг қатъий эътиқодига содик қолган ҳолда босиқ, бағрикенг, тушунувчан, оқил бўлиш демакдир.

Мулойимлик заифлик эмас, аксинча, куч ва қувватдир. Кўрингки, сув мулойимлик билан тошни ҳам, темирни ҳам тешиб ўтади ва барчага ҳаёт бахш этади. Аммо тош қаттиқ бўлгани билан қаршиликларга учраб парчаланиб ётади ва ҳаммаёқда унга салбий назар билан қаралади.

Дарҳақиқат, мулойимлик билан душман дўстга айланса, қўполлик сабабидан дўстни душман қилиб олинади. Шунинг учун ҳам Қуръони Каримда ёмонликка яхшилик билан жавоб қайтариш буюрилган. Бу ҳам мулойимликка дохил ахлоқлардандир.

Бу ерда айтилган мулойимликнинг ҳар гапга тиржаявериш, тепса тебранмаслик, лоқайдлик, ҳамиятсизлик, ҳаддан ортиқ юмшоқлик, журъатсизлик каби иллатларга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Аксинча, мулойимлик ўзни тутган ҳолда мақсад сари раҳм-шафқат, меҳр билан ҳаракатланишдир.

Мулойимлик даражаси кишининг ёши, мавқеи, вазияти, қуввати, имконият доираси ва мақсадларига кўра турлича бўлиши лозим. Масалан, маълум бир муносабат, тутум фарзанд тарафидан қилинса, оилани пароканда этса, худди шу ишни ота қилса, у муаммога ечим, дардга малҳам бўлиши мумкин. Оилада эрга жоиз тасарруф хотинга, хотинга лозим иш эрга муносиб келмайди. Ҳокимдан қабул қилинган айrim муносабатларни фуқаро ҳам қилса, акс натижка бериши табиий. Бир инсоннинг корхонада оддий ходим бўлган ҳолида қилган бир иши вазиятни издан чиқарса, худди ишни раҳбар ўлароқ қилганида ҳолатни ислоҳ этиши мумкин ва ҳоказо.

Мазкур ҳақиқат айни пайтда баъзи кишиларнинг «Қуръонда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга айrim тоифа кишиларга қўрслик қилиш буюрилган-ку», деган мазмундаги эътиrozларига ҳам етарли жавоб бўлади. Зотан, жамият фаровонлиги, юрт тинчлиги учун ўрни келганда ана шундай сиёsat ҳам керак бўлади. Бироқ, бунда ўша кескин чора яхшиликка, осудаликка олиб келиши керак ва бу иш шунга ваколатли тарафдан қилиниши лозим. Зоро, яхши-ёмонга баробар муомала қилинмайди.

Ўзи заиф, қўлида ҳеч вақоси бўлмаган одамнинг қизиқонлик билан қўполлик қилиши душман учун қулай фурсат бўлиши табиий. Шу боис, оқил киши замон ва маконини, вазият ва имконият кўламини тўғри англай билиб, шунга кўра иш юритиши лозим. Буларнинг барчасида мулойимлик хислати зарур, ҳикмат шуни тақозо этади.

Узоққа бормай, сўнги даврларда айрим туркий қардошлар ютида кечган жараёнларни таҳлил қилиб кўрайлик. Уларнинг шундок ёнларида мустамлакачилар оғир-босиқлик, илм-меҳнат билан дунёning энг кучли давлатини барпо этиш учун тизимли равишда ҳамжиҳатлик билан жўшқин ҳаракат қилиб турган бир пайтда қардошларимиз қўлларида ҳеч қандай қувват бўлмагани ҳолда турли кўринишдаги қўполликларга, тартибсиз ишларга ружу қўйиши. Натижада босқинчи кучлар қўполликларни хаспўшлаб, уларни биратўла маҳв этишга бел боғлади ва буни қайсиdir даражада уддалади ҳам.

Бир ёши улуғ киши бор эди. Бундан 10-15 йил олдин уйғурларнинг кескин ҳаракатларини ёқлаб, «Улар ўзбекларга ўхшаган ювошмас, вақтида керакли жавобини беради», деб мақтар эди. Сўнги йилларда эса қўпол ҳарактлар нотўғри бўлганини, қўлдаги қудратга қарамасдан қилинган ҳаракатлар акс натижа берганини айтиб, «Мулойимроқ бўлишганда балки ҳолат яхшироқ бўларди», дейдиган бўлиб қолдилар... Дарҳақиқат, улар тўс-тўполон, пала-партиш тасарруфларга сарфлаган ақли, қуввати ва шиҷоатини босиқлик билан, тартибли равишда салмоқли ишларга, илм-маърифатга йўналтиришлари керак эди, шунда тўғри йўл тутган бўлар эдилар, эҳтимол, бугун ҳолат бошқача бўлиши мумкин эди.

Сўнгги пайтларда айрим сиёсий кучлар мусулмонларнинг қўполлигидан «унумли» фойдаланиб келаётгани ҳеч кимга сир эмас. Афсуски, динига муҳлис бўлган кўплаб мўмин-мусулмонлар буни пайқамаётир. Баъзан бақир-чақир қилиб, ўзича жонбозлик кўрсатаётган айрим ёлланма кимсалар ҳам топиладики, содда мусулмонлар уларнинг ҳайқириқларига учиб, чув тушишади, кейин эса қош қўяман деб, кўз чиқаришади. Бундай фидойиликлар, ортиқча ҳаракатлар нафақат самарасиз, балки душманнинг режалари учун beminnat хизмат бўлиб қолиши аччиқ ҳақиқатдир. Тўғри, мўмин киши ниятига қараб ажру савоб олавериши мумкин, аммо бу ухровий натижа, дунё ишлари эса дунёда жорий бўлган қонуниятларга риоя этишни талаб қиласди. Ана шундай қонуниятлардан бири – юқорида баён қилинган набавий суннатга кўра мулойимлик, босиқлик билан йўл тутиш ҳисобланади. Шунинг учун донишмандлар: «Ҳикматнинг боши

мулойимлиkdir», деганлар.

Хаётда күп кузатилган воқеликлар шуни күрсатадики, мулойимлик воситасида оқни қора, қорани оқ қилиб күрсатиш ҳам мумкин. Масалан, босқинчилар мулойимлик түнини кийиб олгани учун безарар, инсонпарвардек күриниб олиши, мазлумлар эса қўполлик туфайли хунрез, жангари бўлиб кўриниши ҳеч гап эмас. Шунингдек, ботил ва бидъат аҳли мулойимлик билан одамларни ўзига ром этиб, бузук эътиқодларини чиройли кўрсатиши, айни пайтда ҳақ йўлдаги кишилар эътиқоди, тушунчалари тўғри бўлса-да, қўполлиги туфайли одамларга ёмон кўриниб қолиши ҳам бор ҳақиқат. Зоро, омма барибир зоҳирпааст бўлади, чуқур тафаккур эта олмайди. Шу боис, киши ҳақда бўлиш билан бирга мулойимликни ҳам маҳкам тутиши даркор.

Аллоҳ таоло барчаларимизни ушбу набавий хислат билан зийнатланиб, уни суннатга мувофиқ татбиқ этиб боришимизда Ўзи мададкор бўлсин.

(Тамом)

Ҳасанхон Яҳё Абдулмажид